

HELSINGIN YLIOPISTO  
HELSINGFORS UNIVERSITET  
UNIVERSITY OF HELSINKI

**YMMÄRTÄMISEN HAASTEET**  
Kehitysvammaisuus ja  
harjaantumisopetus

Elina Kontu  
19.3.2008

Erityispedagogiikka

**Ymmärryksen arviointia suhteessa  
käsitykseen todellisuudesta (Lehtinen,  
Pirttimaa, Kontu; Kylen)**

- Kehitysvammaisen ihmisen ymmärrystä määritellään suhteessa
  - TILAAAN
  - AIKAAN
  - LAATUUN
  - MÄÄRÄÄN
  - KÄSITYKSEEN SYY-SEURAUS SUHTEESTA
  - KOMMUNIKAATIOON
- Tavoitteena ymmärtää henkilön ajattelua ja sitä tasoa, jolta opetuksessa lähdetään liikkeelle

**A1 / Ymmärryksen taso**

- KÄSITYS TILASTA
  - Tilan ymmärtäminen rajoittuu siihen, mikä itse nähdään tai mihin voi ulottua
  - Kokemukset ovat riippuvaisia käsinkosketeltavista aistimuksista
- KÄSITYS AJASTA
  - Aika tarkoittaa nykyhetkeä
  - Tapahtumajärjestys päivittäisissä rutiineissa
  - Koetaan tietty rytmi, esim. näläntunne epämiellyttävää ja sitä seuraa miellyttävä kylläisyyden tunne

**A1**

- KÄSITYS LAADUSTA
  - Ominaisuuksiin tutustutaan vertailemalla ja tunnistamalla
  - Esineet luokitellaan niiden käytön mukaan ja oma konkreetti kokemus määrittää esineen ominaisuuksia
- KÄSITYS MÄÄRÄSTÄ
  - Jonkinlainen käsitys paljoudesta ja määrästä
- SYY-SEURAUS SUHDE
  - Ei tietoista tavoitetta toiminnalle
  - Esine tai toiminta tunnistetaan tutussa tilanteessa
- KOMMUNIKAATIO
  - Kehon luonnolliset reaktiot kehon eri tiloihin

**A2 / Ymmärryksen taso**

- KÄSITYS TILASTA
  - Liikkuminen eri huoneissa voi onnistua suuntavihjeiden avulla
  - Ihminen erottaa itsensä muusta ympäristöstä erilliseksi olennoiksi
  - Esineet sijaitsevat paitsi suhteessa omaan kehoon myös suhteessa toisiinsa
- KÄSITYS AJASTA
  - Aika koetaan tapahtumien seuranta
  - Tapahtumia liitetään toisiinsa
  - Odotus ja seuraavaan

**A2**

- KÄSITYS LAADUSTA
  - Esine ja oma toiminta esineellä erottuvat toisistaan
  - Kokeillaan esineen erilaisia käyttöä
- KÄSITYS MÄÄRÄSTÄ
  - Toiminnoissa erottuvat yksi ja monta, suuri ja pieni (tavallisissa toiminnoissa)
- SYY-SEURAUS SUHDE
  - Esiintyy ensimmäisiä oivalluksia omien toimintojen ja niiden seurausten välillä
- KOMMUNIKAATIO
  - Tunteet, tarpeet ja toiveet ilmaistaan erilaisten omien merkkien ja signaalien avulla



### A3 / Ymmärryksen taso

- KÄSITYS TILASTA
  - Tiläkäsitys ulottuu omien aistikokemusten ja toimintojen ulkopuolelle
  - Liikkuminen onnistuu tutussa ympäristössä
  - Tiläkäsitys ulottuu omien aistikokemusten ja toimintojen ulkopuolelle
  - Kohde tunnistetaan eri perspektiivistä
- KÄSITYS AJASTA
  - Lähiaika voi käsittää muutaman tunnin
  - Tapahtumien järjestys koetaan riippumattomaksi omista toiminnoista



### A3

- KÄSITYS LAADUSTA
  - Esineet ovat olemassa, vaikka eivät olekaan näkyvissä
  - Esineitä tutkitaan tietoisesti
- KÄSITYS MÄÄRÄSTÄ
  - Esineiden vertailu koon ja määrän suhteen
- SYY-SEURAUS SUHDE
  - Syy-seuraus -ketjussa voi olla kolme tai useampaa vaihetta
  - Oivalletaan, että samoilla toiminnoilla on erilainen vaikutus eri esineisiin
- KOMMUNIKAATIO
  - Esiintyy yhä enemmän symboleja ja merkkejä



### B/ Ymmärryksen taso

- KÄSITYS TILASTA
  - Lähiympäristö muotoutuu kokonaisuudeksi, tukena tietyt "maamerkit"
  - Käsitys tilasta rajoittuu itsekoettuihin ympäristöihin
- KÄSITYS AJASTA
  - Aikaa verrataan ja jäsennetään omien kokemusten pohjalta
  - Lähiaika käsittää muutamia päiviä eteen ja taaksepäin
  - Opitaan käsitteet: huomenna, sitten, eilen, aikaisemmin, ennen, jälkeen



### B

- KÄSITYS LAADUSTA
  - Lajitteleminen perustuu omiin kokemuksiin
  - Esineet jaetaan yksinkertaisiin luokkiin
- KÄSITYS MÄÄRÄSTÄ
  - Määrää verrataan ensin kahden sitten useamman vaihtoehdon välillä
  - Käsitteet, "yhtä monta", "monta", "ei yhtään", "enemmän", "vähemmän", selkiintyvät
  - Vähitellen opitaan yhdistämään numeroita lukumäärään



### B

- SYY-SEURAUS SUHDE
  - Etsitään syytä ja tarkoitusta kaikelle
  - Ymmärretään yleensä yksi syy kerrallaan ja se oma kokemuksen perusteella
  - Syy ja seuraus saattavat vielä hämärtä
- KOMMUNIKAATIO
  - Kuvasymbolien ymmärtäminen, kirjainyhdistelmien ymmärtäminen ja yhdistäminen tiettyihin tilanteisiin
  - Ymmärretään paljon enemmän puhekielen sanoja kuin osataan itse ilmaista
  - Lauseet monisanaisia, kuvista tukea monille puheen tuottamisessa



### C/ Ymmärryksen taso

- KÄSITYS TILASTA
  - Kartan ymmärtäminen ja tilan kuvittelu mielessä
  - Lähiympäristöjä suhteutetaan toisiinsa
  - Tilaa jäsennetään systemaattisesti pohtimisen ja päättelyn avulla
- KÄSITYS AJASTA
  - Aikaa opitaan jäsentämään kellon avulla
  - Ymmärretään mennyt ja tuleva aika
  - Ajan käsite tulee riippumattomaksi itse koetusta ajasta



## C

### ■ KÄSITYS LAADUSTA

- Luokittelu voi tapahtua ajattelun varassa, se ei tarvitse välttämättä toimintaa tuekseen
- Ymmärretään, että yhdellä esineellä voi olla erilaisia ominaisuuksia

### ■ KÄSITYS MÄÄRÄSTÄ

- Määrää verrataan ensin kahden sitten useamman vaihtoehdon välillä

### ■ SYY-SEURAUS SUHDE

- Muodostuu yksinkertaisia, yleisiä syy-seuraussuhdemalleja
- Toimintojen vaikutusta ei tarvitse aina kokeilla konkreettisesti, mutta ne pystytään päättämään vain aikaisemmin koettujen tilanteiden pohjalta



## C

### ■ KOMMUNIKAATIO

- Yksinkertaisten symbolien ja merkkien ymmärtäminen on mahdollista
- Selkokieli ymmärretään
- Lukeminen, kirjoittaminen, laskeminen sujuvat
- Abstraktit sanat ja käsitteet ovat vaikeita ymmärtää, samoin pitkät lauseet



## Oppiminen ymmärryksen A-tasoilla

- Pääasiassa HABITUAATION (tottumisen, totuttautumisen) ja ehdollistamisen (vahvistaminen / sammuttaminen) kautta
- Tarjotaan aistikokemuksia toistuvasti, kokemuksia omasta kehosta ja liikkumisesta eri tiloissa
- Vertaillaan esineiden sijaintia ensin suhteessa omaan itseen ja myöhemmin suhteessa toisiin esineisiin
- Luodaan pohjaa ajan käsitykselle ryhmittämällä päivän tapahtumia
- Käytetään signaaleja ilmaisemaan tulevia tapahtumia
- Luodaan tilanteita, joissa henkilö itse vaikuttaa ympäristöönsä: vertailut, valinnat



## Oppiminen ymmärryksen B-tasolla

- Oppiminen pääasiassa jäljittelemällä
- Kuvia ja sanoja voidaan käyttää opetuksessa esineiden ja asioiden symboleina
- Nimetään ja vertaillaan esineitä ja niiden ominaisuuksia ja etsitään yhteisiä piirteitä luokittelun ja käsitteen muodostamisen oppimiseksi
- Harjoitellaan erilaisten itse koettujen tapahtumien yhdistämistä
- Toiminnallinen ja kokemukseen perustava oppiminen
  - TOIMINNALLINEN OPETUSSUUNNITELMA (Pirttimaa)



## Oppiminen ymmärryksen C-tasolla

- Oivaltavaa oppimista, jossa yhdistetään aikaisempia kokemuksia ja järjestetään informaatiota uudelleen ongelmien ratkaisemiseksi
- Luetun ja kirjoitetun kielen ymmärtäminen helpottaa oppimista
- Laajennetaan ympäristöä yli oman kokemusmaailman, historian opiskelu on mahdollista
- Opetellaan uusia syy-yhteyksiä
- Harjoitellaan erilaisia vaihtoehtoja tiettyyn tulokseen pääsemiseksi